

УДК 349.6

Г. М. ЛЕВИНА,
аспірантка Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України

РЕГІОНАЛЬНІ «ЧЕРВОНІ» ПЕРЕЛІКИ (У КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ОХОРОНИ РІДКІСНИХ ВИДІВ ДИКИХ ТВАРИН)

У статті розглянуті національне законодавство та практика регіональної охорони в Україні рідкісних видів диких тварин на сучасному етапі. Здійснено аналіз чинних Переліків видів тварин, які підлягають особливій охороні на території певного регіону та чинних регіональних Положень про ведення цих переліків. Викладено висновки про правове значення регіональних «червоних» переліків та необхідність удосконалення правового регулювання в частині їх ведення.

Ключові слова: регіональні «червоні» переліки (списки) видів тварин, перелік (список) видів тварин, які підлягають особливій охороні на території області, міста Києва, рідкісні види тварин, охорона тварин.

Левина Г. Н. Региональные «красные» перечни (в контексте региональной охраны редких видов диких животных)

В статье рассмотрены национальное законодательство и практика региональной охраны в Украине редких видов диких животных на современном этапе. Осуществлен анализ действующих Перечней видов животных, которые подлежат особой охране на территории определенного региона и действующих региональных Положений о ведении этих перечней. Изложены выводы о правовом значении региональных «красных» перечней и необходимости усовершенствования правового регулирования в части их ведения.

Ключевые слова: региональные «красные» перечни (списки) видов животных, перечень (список) видов животных, которые подлежат особой охране на территории области, города Киева, редкие виды животных, охрана животных.

Levina G. M. Regional «red» lists (in the context of regional protection of rare species of wild animals)

The article sets out current national legislation and practice of regional protection of rare species of wild animals in Ukraine. It is indicated that on legislative level maintenance regional biological and landscape diversity is defined as one of the strategic goals and objectives of the state regional policy of Ukraine. A general conclusion about the necessity for basic legal regulation of mentioned relations on laws level for the formation of a coherent regional policy in this area and improvement of existing acts, regulation these social relations, is made.

Key words: regional «red» lists of animal species, the list of species subject to special protection in the region, Kyiv, rare animals' species, animal protection.

Однією із основних засад внутрішньої політики України в екологічній сфері є збереження навколишнього природного середовища¹, компонентом якого є тваринний світ. Складовою внутрішньої політики є державна регіональна політика, яка відповідно до п. 1 частини першої ст. 1 Закону України «Про засади державної регіональної політики» являє собою систему цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої

влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної і культурної самобутності².

Об'єктивними передумовами державної регіональної політики є структурна неоднорідність території в природно-географічному, ресурсному, економічному, соціальному, етнічному та політичному аспектах³.

Наразі на законодавчому рівні серед різноманітних стратегічних цілей і завдань державної регіональної політики України визначено також збереження в регіонах біологічного та ландшафтного різноманіття⁴.

Відповідно до законодавства України правова категорія «регіон» визначена як територія АР Крим, області, міст Києва та Севастополя⁵.

Однак у контексті особливостей екологічної політики державна регіональна екополітика (як і національна та міжнародна) базується на принципах екосистемного, інтегрованого управління, що може виходити за межі законодавчо визначеного поняття регіону (наприклад, області) як певної адміністративно-територіальної одиниці. Тому вважаємо, що поняття «регіон» слід розглядати значно ширше.

У цьому контексті слід навести позицію Н. В. Барабашової, яка розглядає правову категорію «регіон» не лише через призму: 1) законодавчо виділеної частини території України з рівнем управління, наступним за державним, де регіонами є АР Крим, області, 2) а і як території України екосистемного характеру, які розташовані в межах двох і більше областей України і розвиваються на принципах інтегрованого управління для забезпечення їх сталого розвитку⁶.

В Україні, як і в багатьох країнах світу, тваринний світ підлягає державній охороні як на національному, так і на регіональному рівні в рамках внутрішньої національної та внутрішньої регіональної політики. Одним із заходів охорони рідкісних та таких, що знаходяться під загрозою зникнення, видів тварин є: на національному рівні – занесення вказаних тварин до Червоної книги України (надалі ЧКУ), а на регіональному рівні – до переліків видів тварин, які підлягають особливій охороні на території регіону (так званих регіональних червоних переліків (надалі РЧП).

Однак в Україні є різними якість правового регулювання та практика ведення національної ЧКУ та РЧП.

Передусім зазначимо, що суспільні відносини з питань ведення РЧП наразі в нашій державі на законодавчому рівні є неурегульованими, особливо якщо порівнювати з ЧКУ, щодо ведення якої законодавцем прийнятий спеціальний закон⁷.

Аналіз законодавчих актів з цього питання дає підстави для висновку, що про РЧП вказано в контексті регулювання інших питань лише в кількох статтях Закону України «Про тваринний світ», а саме в: частині першій ст. 37, де передбачено, що «охорона тваринного світу забезпечується шляхом: встановлення особливого режиму охорони видів тварин, занесених до ЧКУ і до переліків видів тварин, які підлягають особливій охороні на території АР Крим, областей, міст Києва та Севастополя»; абз. 6 частини другої ст. 34, де встановлено, що «користувачі об'єктами тваринного світу, які здійснюють ведення

мисливського та рибного господарства, також зобов'язані: в межах закріпленої території здійснювати охорону об'єктів тваринного світу, дотримуватися режиму охорони видів тварин, занесених до Червоної книги України і до переліків видів тварин, які підлягають особливій охороні на території АР Крим, областей, міст Києва та Севастополя»⁸.

До того ж, основні законодавчі акти України, які визначають повноваження місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування, в т. ч. у сфері охорони тваринного світу (Конституція України⁹, закони України «Про місцеву державну адміністрацію»¹⁰, «Про місцеве самоврядування в Україні»¹¹, «Про охорону навколишнього природного середовища»¹², «Про тваринний світ»¹³ та ін.) не містять норм, які б чітко вказували, які органи, за якими критеріями та в який спосіб приймають РЧП видів тварин. В цих документах встановлено лише наступне. Відповідно до частини другої ст. 16 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» державне управління в галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюють... Рада міністрів АР Крим, місцеві ради та виконавчі органи сільських, селищних, міських рад...¹⁴. Згідно з частиною першою ст. 11 Закону України «Про тваринний світ» державне управління та регулювання у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу здійснюють... Рада міністрів АР Крим, місцеві державні адміністрації...¹⁵. Органам місцевого самоврядування законами можуть бути надані окремі повноваження органів виконавчої влади у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу» (частина друга ст. 11 Закону України «Про тваринний світ»). У абз. 3, 4 частини першої ст. 15 цього закону також встановлено, що до повноважень Верховної Ради АР Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських, районних, сільських, селищних, міських, районних у містах (де вони утворені) рад у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу належить організація та здійснення заходів щодо охорони тваринного світу та поліпшення середовища його існування (абз. 3 частини першої ст. 15) й здійснення інших повноважень, передбачених законом (абз. 4 частини першої ст. 15)¹⁶.

Однак у законодавстві України відсутні окремі спеціальні норми законів стосовно регулювання суспільних відносин з ведення РЧП тварин, які підлягають особливій охороні. Абсолютно інша правова ситуація в аналогічній сфері суспільних відносин, які стосуються регіональної охорони видів рослин. Для порівняння, в частині другій ст. 30 Закону України «Про рослинний світ» чітко встановлено, що види рослин, які не занесені до ЧКУ, але є рідкісними або такими, що перебувають під загрозою зникнення на території АР Крим, областей, міст Києва і Севастополя, можуть заноситися до Переліку видів рослин, що підлягають особливій охороні на цих територіях. Перелік та Положення про нього затверджуються Верховною Радою АР Крим, відповідними обласними, Київською та Севастопольською міськими радами¹⁷. Тобто в подібних правовідносинах щодо рослинного світу прийнято окрему правову норму, яка передбачає можливість прийняття подібного переліку щодо рідкісних рослин в регіоні, чітко визначено назву Переліку, до якого можна занести так звані рідкісні рослини, чітко визначено суб'єкта, який наділений повноваженнями прийняти такий перелік, чітко передбачено характер норми (диспо-

зитивна, оскільки застосовано слова «можуть заноситися»), чітко окреслено, що до переліку можна занести лише ті рідкісні рослини, які не занесені до ЧКУ. Отже, така правова визначеність знімає цілий ряд запитань стосовно того хто, що і як приймає, і який основний критерій для включення того чи іншого виду рослин до переліку.

Тому вказана сфера суспільних відносин щодо регіональної охорони рідкісних видів тварин потребує правового урегулювання.

Наразі в Україні на рівні регіонів, за відсутності чіткої централізованої правової визначеності, було прийнято та діє 17 (сімнадцять) РЧП видів тварин. Ці переліки були затверджені рішеннями обласних рад та Київською міською радою у вигляді окремих додатків до рішень (через анексію не включена практика по АР Крим). Із них: 16 (шістнадцять) переліків були затверджені на рівні області (у Вінницькій¹⁸, Волинській¹⁹, Дніпровській²⁰, Житомирській²¹, Закарпатській²², Кіровоградській²³, Луганській²⁴, Львівській²⁵, Миколаївській²⁶, Одеській²⁷, Полтавській²⁸, Сумській²⁹, Харківській³⁰, Херсонській³¹, Хмельницькій³², Чернівецькій областях³³) та 1 (один) перелік у місті Києві³⁴. Чинні переліки були прийняті (затверджені) в період 1990–2015 рр.: найперший із чинних – у Миколаївській області був прийнятий у 1990 р., а останній із чинних – у Житомирській області у 2015 р. Тобто актуальність інформації за видами тварин, які потребують охорони, є різною.

При цьому в одних випадках місцеві ради своїм рішенням затверджували одразу два переліки: 1) окремо перелік видів тварин, які не занесені до ЧКУ, але потребують особливої охорони в межах області чи є рідкісними або такими, що перебувають під загрозою зникнення на території області; та 2) окремо перелік видів тварин, які занесені до ЧКУ та поширені на території області (наприклад, у Вінницькій, Житомирській, Закарпатській, Кіровоградській, Львівській, Хмельницькій областях). В інших випадках місцеві ради ухвалювали лише один перелік – видів тварин, що підлягають охороні на території певної області чи міста Києва: 1) до якого увійшли тварини, які не включені до ЧКУ (наприклад, у Полтавській, Миколаївській, Луганській, Вінницькій, Херсонській областях); або 2) які можуть включати види, що як занесені, так і не занесені до ЧКУ (наприклад, у Одеській та Дніпровській областях).

Регіональні переліки (з видами тварин, які не занесені до ЧКУ), зокрема, дають змогу охороняти загалом благополучні види на неблагополучних ділянках їх ареалів з урахуванням особливостей місцевих популяцій, їх значення для підтримання локального біологічного різноманіття; забезпечувати охорону мігруючих видів, не занесених до ЧКУ, тощо³⁵.

Практика існування одночасно двох переліків щодо регіонально рідкісних видів тваринного світу (коли перший з них включає види з ЧКУ, а другий – ні) або коли один перелік містить види, занесені та не занесені до ЧКУ, – відрізняється від підходу законодавця в частині регіональної охорони видів рослинного світу (як уже було вказано вище, у частині другій ст. 30 Закону України «Про рослинний світ» чітко урегульовано, що до регіонального переліку можна занести лише ті рідкісні рослини, які не занесені до ЧКУ³⁶). Це зумовлює необхідність встановлення на законодавчому рівні єдиного підходу в Україні до регіональної охорони рідкісної флори та фауни.

Водночас, навіть огляд назв діючих переліків показав, що місцеві ради так само по-різному підходили до даного питання: назву «Список», наприклад, було надано перелікам у Львівській, Чернівецькій, Волинській, Дніпровській областях; назву «Загальний список» – у Вінницькій та Житомирській; а безпосередньо назву «Перелік» – у Одеській, Закарпатській, Сумській, Кіровоградській, Миколаївській, Луганській, Херсонській, Полтавській, Хмельницькій, Харківській областях та у місті Києві.

Повна назва – «Перелік видів тварин, які підлягають особливій охороні на території...» – збігається із назвою, вказаною в Законі України «Про тваринний світ»³⁷ лише у Одеській, Закарпатській, Сумській, Кіровоградській, Харківській, Луганській областях та у місті Києві. Але Луганською облрадою був затверджений такий перелік лише щодо хребетних тварин³⁸.

Відсутність централізованого державного правового регулювання щодо ведення РЧП видів тварин ряд областей спробували компенсувати шляхом затвердження облрадами окремих Положень про переліки (наприклад, у Вінницькій, Дніпровській, Житомирській, Луганській, Львівській, Одеській, Полтавській, Сумській та Херсонській областях).

Але ці Положення не внесли узгодженості в правове регулювання ведення в регіонах РЧП. Так, аналіз змісту цих Положень приводить до загального висновку, що джерелом натхнення для розробників був Закон України «Про Червону книгу України»³⁹. І хоча дія цього закону не поширюється на РЧП видів тварин, це не стало перешкодою для застосування його норм у текстах Положень за аналогією шляхом компіляції та деяких змін. Звісно, у випадку правової неурегульованості такий підхід є позитивним для намагання формувати узгоджену та ефективну регіональну політику щодо охорони рідкісних видів тварин. Але через відсутність чітких та обов'язкових законодавчих вимог й орієнтирів для створення і ведення РЧП, на жаль, в різних регіонах все одно є різні підходи у розумінні, правовому регулюванні та правозастосуванні.

Так, згідно з Положеннями про переліки в більшості областей, де такі Положення прийняті, встановлено, що підставою для занесення до РЧП певного виду тварин є: наявність даних (у Житомирській області – даних моніторингу) про чисельність його популяцій та динаміку (у Полтавській – положення про «динаміку» немає), поширення (ареал), зміни умов існування, що підтверджують вжиття заходів для охорони (у Одеській області продовжено – «за 10 років») (зокрема, у Вінницькій, Житомирській, Луганській, Львівській, Одеській, Полтавській, Сумській, Херсонській областях). У Положенні Дніпровської області встановлено, що підставою є: наукове обґрунтування, яке містить відомості про поширення певного виду тварин, статус виду й категорії, відповідно до цього Положення, рекомендації стосовно відновлення зникаючих видів тощо (п. 4.3).

У Положеннях про переліки Житомирської, Львівської, Одеської, Полтавської та Херсонської областей у різних інтерпретаціях вказано, що до переліків занесені види/рідкісні види, крім тих, що занесені до ЧКУ, які постійно або тимчасово зростають у природних умовах на території області (у Одеській області додано «в межах її територіальних вод, континентального шельфу») та знаходяться під загрозою зникнення (у Львівській та Одеській

областях замість слів «знаходяться під загрозою зникнення» вказано «потребують охорони»).

Зовсім інакше це саме питання урегульовано в Положеннях про переліки Вінницької, Дніпровської, Луганської та Сумської областей. Так, у Положенні про перелік Вінницької області встановлено, що до переліку занесені аборигенні види тварин, які не занесені до ЧКУ, але є рідкісними або такими, що перебувають під загрозою зникнення на території області (преамбула); у Положенні про перелік Дніпровської області – реліктові та ендемічні види, що перебувають на межі ареалу, види, що мають особливу наукову цінність, а також види, поширення яких швидко зменшується внаслідок господарської діяльності людини (як внесені, так і не внесені до ЧКУ) (п. 4.5.); у Положенні про перелік Луганської області – рідкісні, зникаючі, ендемічні, реліктові види хребетних тварин, які зустрічаються на території області та потребують охорони, але не занесені до ЧКУ (п. 3); у Положенні про перелік Сумської області – види тварин (крім тих, що занесені до ЧКУ), які постійно або тимчасово зростають у природних умовах на території області, знаходяться під загрозою зникнення (п. 4), види тварин, які мають особливу наукову цінність, а також види, поширення яких швидко зменшується внаслідок господарської діяльності людини (п. 19). Такі суттєві відмінності є недоліком, який повинен бути усунутий на державному рівні шляхом встановлення єдиних юридичних правил.

У всіх Положеннях також згадано про повноваження департаментів екології та природних ресурсів обласних державних адміністрацій щодо ведення РЧП видів тварин. Зокрема: у Положенні Полтавської та Херсонської областей встановлено, що департаменти екології здійснюють ведення переліків; у Положеннях Дніпровської та Одеської областей – організацію ведення; у Положеннях Вінницької, Житомирської та Львівської областей – що департаменти екології вносять до облрад подання про внесення до/виключення з переліків видів тварин, у Положенні Дніпровської області – що такі подання департаменти екології вносять до облдержадміністрацій, а останні вносять подання до облрад; у Положенні Луганської області – що до департаменту екології наукові та інші установи, підприємства, організації та громадяни надають інформацію про поширення, чисельність тощо видів хребетних тварин, занесених до Переліку.

Чіткий строк перевидання РЧП, не рідше одного разу на 10 років (за прикладом ЧКУ), встановлений лише в Положеннях Житомирської та Сумської областей.

До того ж, особливістю одних РЧП є вказівка по кожному виду, включеному до нього, наявності охорони також за ЧКУ, Європейським Червоним списком (ЄЧС), Червоною книгою МСОП (ЧК МСОП), а також Бернською⁴⁰, Боннською⁴¹, Вашингтонською Конвенціями та/або Конвенцією СІТЕS⁴² та/або Червоною книгою Чорного моря (ЧК Чорного моря)⁴³ (подекуди там, де це має місце, навіть з зазначенням категорії охорони). Така особливість, наприклад, наявна у Переліку Одеської області, де вказано про охорону також за ЧКУ, ЄЧС, ЧК МСОП, Бернською, Боннською Конвенціями, Конвенцією СІТЕS, ЧК Чорного моря; а також у Переліку Житомирської (вказано про охорону за ЧКУ, ЄЧС, ЧК МСОП, Бернською, Боннською, Вашингтон-

ською/Конвенцією CITES); Списках Львівської (ЄЧС, ЧК МСОП, Додатків Бернської Конвенції); Загальному переліку Вінницької (ЧКУ, ЄЧС, Бернської Конвенцією), Червоному списку Дніпропетровської (ЧКУ та ЧК МСОП).

В інших регіонах занесення того чи іншого виду тварин до РЧП здійснено шляхом звичайного перерахування у вигляді списку з вказівкою назви тільки тварини лише українською мовою (в Полтавській, Миколаївській областях), українською та латинською мовами (в Чернівецькій, Закарпатській, Сумській, Луганській, Херсонській, Кіровоградській, Чернігівській, Житомирській, Львівській, Вінницькій, Одеській, Харківській областях та місті Києві) або українською, російською та латинською мовами (в Дніпропетровській області). Важливим є визнання обов'язковим зазначення назви виду латинською мовою (для ідентифікації регіонально рідкісних тварин відповідно до червоних списків видів, які підготовлені міжнародними організаціями, або списків видів, які є складовими природоохоронних конвенцій, стороною яких є Україна.

Подібно до ЧКУ в ряді регіонів України зазначені РЧП лягли в основу ілюстрованих книжкових видань, але такі видання не мають офіційного, обов'язкового статусу документів, а їх значення є переважно науково-прикладним. Наприклад, у 2013 р. опублікована Червона книга (ЧК) Харківської області. Тваринний світ⁴⁴; у 2011 – ЧК Дніпропетровської області (тваринний світ)⁴⁵ та ЧК Українських Карпат. Тваринний світ⁴⁶; у 2007 р. – ЧК Буковини: Тваринний світ⁴⁷. Створення ЧК Українських Карпат (тваринний світ) є підґрунтям для здійснення інтегрованої охорони рідкісних видів тварин у межах екосистеми Українських Карпат.

Переймаючи досвід ведення ЧКУ, в ряді областей були встановлені охоронні категорії щодо видів тварин, включених до РЧП. Так, у Дніпровській та Житомирській областях подібно до ЧКУ визначено 6 (шість) основних охоронних категорій видів тварин: 0-зниклі, 1-зникаючі, 2-вразливі, 3-рідкісні, 4-недостатньо вивчені (неоціненні); та 2 (дві) додаткові: 5-недостатньо відомі, 6-зниклі у природі. У Львівській області охоронні категорії встановлені як у ЧКУ: 0-зниклі, 1-зниклі в природі, 2-зникаючі, 3-вразливі, 4-рідкісні, 5-неоціненні, 6-недостатньо відомі, у Одеській вже по іншому: зникаючі, рідкісні, вразливі, недостатньо вивчені, екзоти рідкісні в межах природного ареалу; а у Полтавській: 0-зниклі, I-зникаючі, II-вразливі, III-рідкісні, IV-невизначені, V-недостатньо відомі, VI-відновлені. Спільними для всіх цих випадків є такі охоронні категорії, як: зникаючі, вразливі, рідкісні, недостатньо відомі.

Отже, проаналізувавши та узагальнивши практику прийняття та ведення РЧП в Україні, можна зробити висновок, що така практика в регіонах не є узгодженою та в певних випадках суттєво різниться, що зумовлює необхідність створення єдиних правових, організаційних, методологічних підходів, критеріїв, правил, зокрема, шляхом прийняття на національному рівні спеціальних нормативно-правових актів чи спеціальних норм у вже існуючих нормативно-правових актах. Єдині підходи в цьому питанні в регіонах України дуже важливі для узгодженої та ефективної охорони рідкісних та тих, що знаходяться під загрозою зникнення, видів тварин, які підлягають особливій охороні на регіональному рівні. Особливо важливим це є також для охорони рідкісних мігруючих видів тварин, що підлягають особливій регіональній охороні. Не менш важ-

ливим, хоча й недослідженим у даній статті, є питання юридичного забезпечення виконання прийнятих у регіонах рішень щодо охорони так званих рідкісних тварин, наприклад, шляхом встановлення адміністративної відповідальності за порушення регіональних рішень, положень тощо, а також за пошкодження, знищення видів тварин, занесених до РЧП чи середовищ їх існування.

1. Про засади внутрішньої та зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI (абз. 2 п. 1 ст. 9) // Відомості Верховної Ради України. 2010. № 40. Ст. 527; **2. Про засади державної регіональної політики:** Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 13. Ст. 90; **3. Масв А.** Державна регіональна політика в Україні: передумови, цілі, законодавче забезпечення // Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. / Дніпропетр. регіон. ін.-т держ. управління НАДУ при Президентові України. 2015. Вип. 2 (25). С. 170; **4. Державна Стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385** // Офіційний вісник України. 2014. № 70. Ст. 1966; **5. Про стимулювання розвитку регіонів:** Закон України від 08.09.2005 р. № 2850-IV // Офіційний вісник України. 2005. № 40. Ст. 2529; **Про засади державної регіональної політики:** Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 13. Ст. 90; **6. Барабашова Н. В.** Регіон у правовому забезпеченні екологічної безпеки України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.06. Київ, 2013. С. 93; **7. Про Червону книгу України:** Закон України від 07.02.2002 р. № 3055-III // Офіційний вісник України. 2002. № 10. Ст. 462; **8. Про тваринний світ:** Закон України від 13.12.2001 р. № 2894-III // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 14. Ст. 97; **9. Конституція України** від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141; **10. Про місцеві державні адміністрації:** Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141; **11. Про місцеве самоврядування в Україні:** Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170; **12. Про охорону навколишнього природного середовища:** Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 41. Ст. 546; **13. Про тваринний світ:** Закон України від 13.12.2001 р. № 2894-III // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 14. Ст. 97; **14. Про охорону навколишнього природного середовища:** Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 41. Ст. 546; **15. Про тваринний світ:** Закон України від 13.12.2001 р. № 2894-III // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 14. Ст. 97; **16. Там само;** **17. Про рослинний світ:** Закон України від 09.04.1999 р. № 591-XIV // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 22. Ст. 198; **18. Рішення** Вінницької обласної ради «Про загальний перелік рідкісних та зникаючих видів судинних рослин і тварин Вінницької області, які потребують охорони» від 25.10.2010 р. № 1139 з додатками // Лист Департаменту екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації від 25.08.2015 р. № 35і/08-01-14 / Архів Департаменту екології та природних ресурсів Вінницької облдержадміністрації від 25.08.2015 р. № 35і/08-01-14; **19. Рішення** Волинської обласної ради «Про затвердження «Списку регіонального рідкісних, зникаючих видів рослин, грибів і тварин, які потребують охорони у Волинській області»» від 26.05.2009 р. № 29/30 з додатком [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://volynrada.gov.ua/session/29/30> **20. Рішення** Дніпропетровської обласної ради «Про затвердження Червоних списків тварин та рослин Дніпропетровської області» від 27.12.2011 р. № 219-10/IV з додатками № 1-3 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://212.3.96.115/decisions/26/698> **21. Рішення** Житомирської обласної ради «Про затвердження переліку регіонально рід-

кісних видів тварин Житомирської області» від 19.03.2015 р. № 1460 з додатками № 1-3 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://ecology.zt.gov.ua/rt-1.html>

22. Рішення Закарпатської обласної ради «Про затвердження Переліків видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Закарпатської області та тих, що занесені до Червоної книги України» від 02.03.2012 р. № 424 з додатками № 1-2 // Лист Департаменту екології та природних ресурсів Закарпатської обласної державної адміністрації від 27.08.2015 р. № 1222/04 / Архів Департаменту екології та природних ресурсів Закарпатської облдержадміністрації.

23. Рішення Кіровоградської обласної ради «Про затвердження Переліку видів судин рослин та тварин, занесених до Червоної книги України, які поширені на території Кіровоградської області і підлягають особливій охороні» від 25.08.2015 р. № 65 з додатком [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://ekolog.kr-admin.gov.ua/diialnist/pryrodo-zapovidnyi-fond-kirovohradskoj-oblasti/item/150-perelik-vydiv-sudyn-roslyn-ta-tvaryn-zanesenykh-do-chervonoj-knyhy-ukrainy-iaki-poshyreni-na-terytorii-kirovohradskoj-oblasti-i-pidlihaiut-osblyvii-okhoroni>

24. Рішення Луганської обласної ради «Про затвердження Переліку та Положення про Перелік видів хребетних тварин, що підлягають особливій охороні на території Луганської області» від 26.12.2007 р. № 19/13 з додатками [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.eco-lugansk.gov.ua/2013-12-12-00-50-06-3/2013-12-12-00-50-06/zarovidna-sprava-ta-ekomerezha>

Рішення Луганської обласної ради «Про внесення змін до Переліку видів хребетних тварин, що підлягають особливій охороні на території Луганської області» від 30.12.2010 р. № 2/26 з додатками [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.eco-lugansk.gov.ua/2013-12-12-00-50-06-3/2013-12-12-00-50-06/zarovidna-sprava-ta-ekomerezha>

25. Рішення Львівської обласної ради «Про заходи щодо охорони рідкісних і зникаючих видів тварин, що підлягають особливій охороні на території Львівської області» від 13.06.2007 р. № 342 з додатками № 1-3 [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.ekologia.lviv.ua/index.php?option=com_content&task=я Переліку видів рослин і тварин, які потребують регіональної охорони на території Миколаївської області» від 16.10.1990 р. № 1 з додатком [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.duecomk.gov.ua/main.php?act=prbo>

27. Рішення Одеської обласної ради «Про затвердження Переліку видів тварин і рослин, які підлягають особливій охороні на території Одеської області, та Положення про нього» від 18.02.2011 р. № 90-VI з додатками № 1-2 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://ecology.odessa.gov.ua/ecology-chervona-kniga-ukrani/>

28. Рішення Полтавської обласної ради «Про затвердження Переліків видів тварин і рослин, які не занесені до Червоної книги України, але є рідкісними або такими, що перебувають під загрозою зникнення на території Полтавської області» від 23.03.2005 р. з додатками № 1-3 // Лист Департаменту екології та природних ресурсів Полтавської обласної державної адміністрації від 25.08.2015 р. № 3389/01-12 / Архів Департаменту екології та природних ресурсів Полтавської облдержадміністрації.

29. Рішення Сумської обласної ради «Про заходи щодо посилення охорони рідкісних та зникаючих видів рослин, тварин і грибів, що підлягають особливій охороні на території Сумської області» від 18.11.2011 р. з додатками № 1-4 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://sorada.gov.ua/dokumenty-oblrady/6-sklykannja/category/67-rishennja-11-sesiji.html>

30. Рішення Харківської обласної ради «Про затвердження Переліку видів тварин, яких занесено до Червоного списку Харківської області» від 25.09.2001. Харків, 2001. 7 с;

31. Рішення Херсонської обласної ради «Про затвердження Червоного списку Херсонської області та Положення про нього» від 13.11.2013 р. № 893 з додатками № 1-2 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://oblrada.kpces.ks.ua/index.php?id=14725>

32. Рішення Хмельницької обласної ради «Про посилення охорони рідкісних та інших видів рослин і тварин, а також їх груп на території області» від 26.09.2002 р. № 16 з додатками 1-7 // Архів Хмельницької

обласної ради; *Рішення* Хмельницької обласної ради «Про внесення змін до рішень обласної ради від 26 вересня 2002 р. № 16 та від 20 грудня 2006 р. № 18-5/2006» від 17.07.2012 р. № 4-12/2012 з додатками № 1-4 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://km-oblrada.gov.ua/rishennya-sesij/vi-sklikannya/dvanadcuata-sesiya-17-07-2012/33>. *Рішення* Чернівецької обласної ради «Про ліміти заготівлі лікарської сировини дикорослих видів рослин на 2007 рік та затвердження списків регіонально-рідкісних видів рослин і тварин» від 07.06.2007 р. № 145-13/07 з додатками [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://oblrada.cv.ua/document/list/418/> **34. Рішення** Київської міської ради «Про затвердження переліку видів тварин, які підлягають особливій охороні на території м. Києва» від 23.12.2004 р. № 879/2289 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://pematidruzi.org.ua/convp.php?convid=12> **35. Парникоза І. Ю., Годлевская Е. В., Шевченко М. С., Иноземцева Д. Н.** Охранные категории фауны Украины / под ред. И. В. Загороднюка Киев: Киевский эколого-культурный центр, 2005. С. 8; **36. Про рослинний світ:** Закон України від 09.04.1999 р. № 591-XIV // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 22. Ст. 198; **37. Про тваринний світ:** Закон України від 13.12.2001 р. № 2894-III // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 14. Ст. 97; **38. Рішення** Луганської обласної ради «Про затвердження Переліку та Положення про Перелік видів хребетних тварин, що підлягають особливій охороні на території Луганської області» від 26.12.2007 р. № 19/13 з додатками [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.eco-lugansk.gov.ua/2013-12-12-00-50-06-3/2013-12-12-00-50-06/zapovidna-spravva-ta-ekomerezhha> **39. Про Червоцу** книги України: Закон України від 07.02.2002 р. № 3055-III // Офіційний вісник України. 2002. № 10. Ст. 462; **40. Конвенція** про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернська Конвенція) від 19.09.1979 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_032 **41. Конвенція** про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннська Конвенція) від 23.06.1979 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_136 **42. Конвенція** про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (Вашингтонська Конвенція/Конвенція CITES) від 03.03.1973 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_129 **43. Червона** книга Чорного моря (Black Sea Red Data Book) [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.grid.unep.ch/bsein/redbook/index.htm> **44. Червона** книга Харківської області. Тваринний світ / за ред. Г. О. Шандикова, Т. А. Агемасової; гол. ред. В. А. Токарський. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. 472 с.; **45. Пахомов О. Є., Гаско В. Я., Голобородько К. К.** та ін. Червона книга Дніпропетровської області. Тваринний світ. Дніпропетровськ: Новий Друк, 2011. 488 с.; **46. Червона** книга Українських Карпат. Тваринний світ / заг. редакція О. Ю. Мателешко, Л. А. Потіш. Ужгород: Карпати, 2011. 336 с.; **47. Червона** книга Буковини: Тваринний світ / І. В. Скільський та ін. Чернівці: ДрукАрт, Т. 2, ч. 1; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, Чернів. краєзнавчий музей, 2007. 256 с.: іл., табл.

Levina G. M. Regional «red» lists (in the context of regional protection of rare species of wild animals)

The article sets out current national legislation and practice of regional protection of rare species of wild animals in Ukraine. It is indicated that on legislative level maintenance regional biological and landscape diversity is defined as one of the strategic goals and objectives of the state regional policy of Ukraine. The attention is brought to the fact that in the context of the specifics of environmental policy, state regional policy (as well as national and international) should be based on the principles of ecosystem-based, integrated management, which may go beyond the legally defined concept of «region» as a kind of political unit (the Autonomous Republic of Crimea, regions, cities of Kyiv and Sevastopol). It is also emphasized

that public relations on regional red lists maintenance (compared to the Red Book of Ukraine) have no clear and proper legal regulation in Ukraine nowadays. On the basis of legislation analysis, the following conclusion is made: regional red lists are mentioned in the other issues regulation context only in two articles of the Law of Ukraine «On Wildlife», namely: Part. 1 Art. 37 and Sec. 6 Part. 2 Art. 34.

Some results of the analysis of practice of rare animals' species regional protection in Ukraine are described:

17 regional red lists, approved by the regional councils and the Kyiv City Council in separate applications to their solutions exist now in Ukraine (due to annexation Autonomous Republic of Crimea's practice is not included);

local councils approved two lists at once with their decisions: 1) separate list of species that are not included in the Red Book of Ukraine, but are in need of special protection within the region; 2) separate list of species that are included in the Red Book of Ukraine and are spread in the region. In other cases, local councils adopted a single list, namely the list of species, which are subject to protection in the territory of a region or city Kyiv with the types of animals: 1) not included in the Red Book of Ukraine or 2) which may include species as those included and not included in the Red book of Ukraine;

regional red lists were adopted with different names: «List», «General list» etc.;

to fill the gaps in the legal regulation in respect of regional red lists maintenance a number of regional councils adopted specific provisions on the lists maintenance procedure. However, these regulations in different regions have different governance of the same relationships. Moreover, analysis of the content of these provisions leads to the conclusion that a model for them was the Law of Ukraine «On the Red Book of Ukraine»;

specific feature of a number of regional lists is an indication for each included specie protection existence also under the Red Book of Ukraine, the European Red List, IUCN Red List, as well as the Berne and Bonn Conventions, CITES Convention and/or the Black Sea Red Data Book;

the names of animal species are indicated in the lists: either in Ukrainian, either in Ukrainian and in Latin, either in Ukrainian, in Russian and in Latin;

In some regions of Ukraine the abovementioned lists formed the basis of the illustrated book editions, such as the Red Book of Ukraine, but without mandatory official status of documents, and mainly as a scientific publications. For example, in 2013 «The Red Book of Kharkiv region. Fauna» was published; in 2011 – «The Red Book of Dnipropetrovsk region. Fauna» and «The Red Book of Ukrainian Carpathians. Fauna»; in 2007 – «The Red Book of Bukovyna. Fauna»;

only in the lists part the categories of protection of rare animal species are stated, at the same time numbers and names of the categories in different areas are fixed in different ways.

A general conclusion about the necessity for basic legal regulation of mentioned relations on laws level for the formation of a coherent regional policy in this area and improvement of existing acts, regulation these social relations, is made.

Key words: regional «red» lists of animal species, the list of species subject to special protection in the region, Kyiv, rare animals' species, animal protection.